

Russland. Dagens sovjetrussiske kommunike melder at russiske kolonner rykker videre fram ved Vjasna, som er en av tyskerne viktigste pinnsvinstillinger på centralfronten. Under framrykkingen er en stor del panservogner, kanoner og bensinlagre erobret. Etter erobringen av Sitsjevka igår er ytterligere 20 steder erobret. Et annet stort, sterkt befestet sted er gjenerobret. Den tyske garnison på dette sted fikk anledning til å overgi seg, men avslo og ble nedkjempet til siste mann. Denne russiske framgang i dette område truer nå jernbanen mellom Vjasna og Smolensk, og selve Vjasna er truet av omringning. 310 tanks, 300 kanoner og bombekastere og store mengder andre våpen er tatt som bytte. Det russiske kommunike melder at fienden tapte nesten 5000 mann. - Moskva latterliggjør idag tyskerne påstander om de stadige planmessige evakueringer av tyske stillinger. Tvert imot blir tyskerne overalt jaget ut og må trekke seg tilbake i vill uorden. Når tyskerne melder om slike planmessige rømninger betyr det intet annet enn at russerne har kastet dem ut. Slik har det for eksempel vært tilfelle med Sitsjevka, Gsjatsk og Rsjev. - De tyske kolonner i Orel - Brjansk området trykkes tilbake av russiske framstøt fra sør. De russiske tropper har inntatt flere befestede stillinger. I Donetz-bassenget fortsetter kampene SV for Vorosjilovgrad og vest for Rostov, og russerne øver et sterkt press på de tyske stillinger. - Dagens tyske kommunike fra Russland melder at tyskerne er herre over situasjonen på hele den russiske front, og at de tyske tropper er opptatt med å utbygge sine forsvarslinjer. Videre melder de at de tyske tropper i Karkov er omringet fra to sider, og at byens fall forestår. -

Nordafrika. Tyskerne fortsetter tilbaketog på det sydlige avsnitt i Tunisia. Dagens kommunike fra det allierte kommunike i Nordafrika melder at fienden fremdeles trekker seg tilbake i høylandet i nærheten av Halou, 65 km V for Medanin. Etter det store panserslaget igår viser det seg at fienden har tapt hele 50 panservogner, forfølgelsen av de fiendtlige tropper fortsetter, og de blir påført store tap. Fiendtlige angrep i nærheten av Camera (?), 11 km V for Sedjenane, ble møtt av virksomme motangrep. Det kom til hårde kamper, fienden ble slått tilbake, og 200 fanger ble tatt. På andre avsnitt av fronten var det liten fiendtlig virksomhet, mens våre patruljer var i stadig aktivitet. Tozeur, som ligger på N-bredde av den store saltsjøen Shott el Djerid, er inntatt av de frie franske styrker. - Allierte bombe- og jagerfly støtte på en øvdeling fiendtlige fly over Middelhavet og skjøt ned 17 av dem. 2 andre fiendtlige fly ble skutt ned under kampene til lands. 2 allierte fly savnes fra disse operasjoner. - Tyskerne har mistet hele 120 tanks i Tunisia i de siste dagene, 50 ved Mareth-linjen, 25 i Kasserinpasset og resten, 45 på nordfronten.

Flyangrep. Sterke formaasjoner av britiske bombefly har inatt angrepet Nürnberg i Syd-Tyskland, der hvor de nazistiske parti-dager pleier å bli avholdt. Her ligger de store MAN-panservognfabrikker, som også framstiller ubåt-motorer, og Siemens Schuckert's elektriske verk. Siste gang Nürnberg ble angrepet var 25/2. Tyskerne innrømmer omfattende skade, vesentlig på offentlige bygninger. Mål i Vest Tyskland ble også angrepet. Et tysk fly som gikk opp til forsvar ble skutt ned. 7 egne savnes. - Disse angrep fulgte etter dagoffensiv av tunge amerikanske bombefly og britiske Mosquitos. - Dagangrep med tunge amerikanske fly er foretatt over Rennes i Bretagne og over Rouen. Lingen ved Ems i Vest Tyskland ble også angrepet, og 25 tyske fly ble ødøgt. De allierte tap var altså 7 fly, 5 bombefly og 2 jagere. Siden 24/1 har britiske fly hver eneste dag og natt gått til angrep på mål i Tyskland eller i tysk-okkupert område unntatt natt til siste lørdag. Ingen tyske fly har vært over Storbritannia inatt. - De tyske aviser klager over de britiske bombetokter over Berlin. Tyskerne har ingen rett til å beklage seg over at historiske minnesmerker og bygninger ødelegges av fienden. De tyske bombefly over Storbritannia gikk bl.a. til angrep mot London, kirker og historiske bygninger ble lagt i grus, men det kom ingen britiske klager eller protester. - Etterkrigsproblemen. I en tale igår kveld uttalte den amerikanske vicepresident Henry Wallace blant annet at verdens velferd etter krigen er avhengig av i hvor stor utstrekning vi kan tillepe oss til marxismen slik den blir praktisert i Russland, men like meget i hvor stor utstrekning denne marxisme kan tilpasse seg de demokratiske stater. I de siste 30 år har prøysserånden kostet minst 80 millioner menneskeliv og minst 10 millioner krøplinger. Den onde innflytelse prøysserånden har hatt på millionvis av tyske piker og gutter vil vare i mange år. Hitler som død kan være like farlig som Hitler som levende. De forente nasjoner kan selvfølgelig ikke bestemme over hva tyske skoler skal lære fra seg, men en ting vil vi forlange: ingen prøysserånd eller nazisme eller noen avskygning av disse skal bli praktisert i skolene. Vi vil snart bli stilt overfor spørsmålet om vi skal oppleve en verdenskrig nr.3. Det vil vi sikkert hvis vi tillater Tyskland å ruste opp en gang til.

Sambtidig med gjenerobringen av Stalingrad, Rostov og Khar'kov kom meldingen om at jernringen rundt Leningrad var brutt og beleiringen av byen endelig opphevet. Overstrålet av de store seire i syd forble denne melding nesten ubemerket, men en arkelt netning i en russisk kronikørs beretning ga oss en anelse om hvilken enorm betydning denne begivenhet hadde for det russiske folk: "I Moskva var menneskene for sterkt grepet til å kunne jubla. De trykket hverandre i hendene og gråt av bevegelse" - sa han, og vi ser for oss et folk hvis hjerte endelig på nytt kan såå friskt og uknemmet - et folk som har gjenfunnet sin dvrebareste helligdom for aldri mer å miste den.

For Leningrad er hele Russlands helligdom, hvor forskjellig den enn betraktes av de forskjellige grupper innen folket. For noen er byen med sine vakre palasser, sin vakre silhuett, sin forunderlige harmoni mellom sten, himmel og vann, et dikt av plastisk skjønnhet. For andre er det revolusjonens arnested, arbeidsgenerasjonens by. Men for alle er Leningrad vinduet mot vest, mot kulturen, tanken. Her er landets akademier for videnskap og alle skjønne kunster, de beste forlag, her bor landets største diktere, forskere, komponister. Alle russiske forfattere fra Pusjkin og Gogol til Blok og Gorki har hentet sin inspirasjon fra denne forfjettede by, og Russland ble grepet av et hellig raseri da landet fikk vite hvilke lidelser byens befolkning ble utsatt for.

I 500 dager varte Leningrads martyrium. Beleiringen av Paris i 1871 synes å være en flyktig episode i sammenligning med disse endeløse halvannet år. De første vintermånedene av beleiringen er sannsynligvis den hardeste prøvelse noen by noensinne har måttet oppleve. Tyskernes kanoner tordnet dag og natt, flyalarmene hylte uavbrutt og befolkningen i denne kulturskad vendte tilbake til den mest primitive hulebæertilværelse. Kvinnene så sine sultende barn fryse ihjel i de oppvarmede og opplyste kjellere, men allikevel kröp de fram og slepte seg til forsvarsverkene og ammunisjonsfabrikkene for å øse ut sine siste krefter ved siden av sine menn. Matferrådene var praktisk talt slutt, og de døde lik ble bare kjørt bort i patruljerende sloder - man hadde ikke engang krefter til å begrave dem. Mange tørstet seg til sinnsykdom for ledningene var ødelagt, og man var for svak til å gå bort til nærmeste brønn for å hente vann. Den som har gjennomlevet fjorårets vinter i Leningrad har lært menneskelige lidelser å kjenne i hele deres uhyggelige omfang.

Utsultet, forfrosne og fysisk nedbrutt viste de verden sin kolossale vilje og åndelige styrke. De var klar over hvilket skjebnesvangert slag Leningrads fall ville være for hele det russiske folk, og var rade til å sette alt inn for å forhindre det. De ville ikke ta imot livet av fiendens hender - heller utslettes, men bite godt fra seg før slutten. Mann og kvinner, som ikke var aktivt opptatt i forsvaret gjorde alt som sto i deres makt for å holde motet oppe - man hører om én arkitekt som dypt nede i en kjeller i den halvøde by tegnet projekter for nye sykehus, klubber og teatre. En eldre kvinnelig dikterfortsatte å skrive sine dikt om mannsmot, lys og sol mens hun så sine barnebarns lik bli båret vekk. Å nei, Russland loverte ikke ut sin stolthet til forsmædelse og ødeleggelse!

Og så var denne fantastiske vinter endelig slutt, og Ladogasjøen åpnet en liten luke inn til Leningrad. Under stadige angrep fra luften og beskytt av langtrekkende kanoner ble levnedsmidler ført inn til byen, og kvinner og barn som ennå levde ble evakuert. Da fikk hele Russland vite hvilken skjebne Leningrad hadde lidt, og folket ble grepet av et ukuelig raseri - en trang til havn, en tørst etter gjengjeldelse. Dette er den psykologiske bakgrunn for de store stormangrep de russiske armeer har gjennomført, angrep som har resultert i gjenerobringen av enorme strekninger av russisk jord, og for alle tider ødelagt tyskernes ry for ubesieirethet.

Men den livgivende sommer var kort, og snart lukket Ladogasjøen sin port igjen. Så bygget man en jernbane over i s e n og litt etter litt ble de nødvendige midler ført fram slik at befrielsesutfallet kunne finne sted. Armeene i syd hadde vist veien, nå var det deres tur - et avgjørende gjennombrudd for å oppnå kontakt med styrkene på Volkhov-fronten, og byen var reddet. "Åre den som først oppnår kontakten" het det i kampordren, og oberstløytnant Kosar som først oppnådde denne kontakt ropte: "Vær hilset store jord". "Store jord" er det navn øybebyggerne i Ishavet bruker om fastlandet. Leningrad var blitt fastland igjen, for-enet med sitt moderland. Og alle russere trykket hverandre i hendene og gråt av bevegelse.

Det er ikke tvil om at de tyske styrker i Stalingrad da de hadde fortært det tyske kavaleris hester og siden byens hunder også gjennomlevde umenneskelige lidelser. Men hvilken kolossal forskjell er det ikke på de to tilfelle! En blodtørstig, brutal erobrerhær som med ild og terror har trent seg inn i et fremmed land, og en befolkningsgruppe som med hele sin styrke forsvaret det helligste den eier i sin egen jord. Tyskland sørget over sine falne i Stalingrad, men selv i det mest forherdede tyske moderherte må det ha sneket seg inn tanken - hva hadde vi der å gjøre? Er ikke dette rettferdighetens dom? Men ingen russer har gitt sitt liv forgjeves, for han kjempet for sin j o r d. Den største feil den tyske psykologi har gjort er at den

totalt har oversett hver russers fanatiske kjærlighet til jorden. Alt kan fratras ham, men rører man hans jord reiser han seg i hele sin velde og slåss inntil befrielsen er nådd eller jorden selv har tatt ham i sin favn. Ingen ideologi, ingen -isme er sterk nok til å drepe denne hengivenhet til jorden, og det er denne borg som til slutt vil knuse nazistenes stormløp mot øst. Den ånd som forsvarte og befridde Leningrad lever i hele folket i dag, og ikke bare i det russiske folk. Også vi har lært av den. Også vi er blitt sterkere, sveiset nærmere sammen, og intet overgrep, ingen "arbeids"-tjeneste, ingen forsmædelser fra overmakten kan tvinge oss til å oppgi kampen og overlate til fienden vår største helligdom - vår jord, vårt land, vårt Norge.

R A D I O A P P A R A T E N E

Siden radioapparatene ble beslaglagt i Norge fra mai - oktober 1941 har man spurt seg: hvor er radioapparatene blitt av? I en rekke distrikter, bl.a. i Oslo er de senere blitt inndradd til fordel for den tyske stat. Men rundt om i landet ellers? Står apparatene fremdeles og samler støv på de skoler eller menighetshus hvor de ble innlevert? Eller har de tatt en annen vei? En og annen har hatt en mistanke om det siste. Nedenstående brev gir svar på en del av de spørsmål man har stilt seg i forbindelse med radioapparatene:

P. M.

Fortrolig.

I vedliggende søknad om utførselslisens har spedisjonsfirmaet Schenker & Co. A/S Oslo, søkt om tillatelse til å utføre 200000 radioapparater for suksessiv skjøpning, ifølge oppdrag fra Reichskommissariat, Abt. Rundfunk. Som verdi er angitt ca. kr. 300,- pr. apparat, således at det her dreier seg om en samlet eksportverdi på kr. 60.000.000.

Firmaet Schenker & Co opplyste pr. telefon at der sto en jernbanevogn med 363 radioapparater klar til avsendelse, men at Jernbanetollstedet nektet å la vognen gå uten eksportlisens fra Handelsdepartementet, til tross for at firmaet hadde sendt ca. 20000 apparater pr. skip uten at utførselslisens var blitt krevet. Jeg meddelte firmaet at Handelsdepartementet var ukjent med den påtenkte eksport av radioapparater, og at lisens ikke kunne innvilges. Jeg mottok også en telefonhenvendelse fra herr Pietz i Abt. Rundfunk i Reichskommissariat, som fremholdt at han ikke kunne forstå at vi kunne nekte utførselstillatelse for noe som var "Reichseigentum". Jeg uttalte min store forbauselse over at det slik uten videre kom drattende en søknad om utførsel av radioapparater til en verdi av 60 mill. kroner, og spurte hvordan det kunne forholde seg med denne sak, all den stund - så vidt jeg visste - de innleverte radioapparater bare var blitt inndradd i visse kommuner, f.eks. i Oslo. Herr Pietz innrømte at dette var tilfelle, og tilføyet at det nok var noe forhastet av spedisjonsfirmaet å komme med en så stor søknad. Forholdet var at de inndradd radioapparater etterhånden blir ettersatt av radioindustrien, og han kunne tenke seg at det ville bli spørsmål om å sende til Tyskland foreløpig omkring 7000 apparater pr. måned. Angående den aktuelle forsendelse av de 363 radioapparater med jernbane henviste jeg ham til byråsjef Thune i Finansdepartementets 4. Tollkontor, idet det er meg bekjent at etter Finansdepartementets oppfatning må tollvesenet etter nå gjeldende bestemmelser la passere uten eksportlisens varer som sendes av tyske myndigheter, når de er ledsaget av fornøden bevidnelse fra Reichskommissariat. Jeg hørte ikke mere til den omhandlede jernbanevogn, og den er således utvilsomt avgått uten eksportlisens fra Handelsdepartementet.

Innlertid gir denne søknad om utførsel av norsk eiendom til en så betydelig verdi Handelsdepartementet all foranledning til å ta opp spørsmålet i hele sin bredde. Ifølge opplysninger fra den norske radioindustri er den pålagt ettersyn av radioapparater i et antall som for tiden oppgår til ca. 13000 pr. måned, men som de tyske myndigheter om mulig ønsker øket til 20000 pr. måned. Apparatene som kommer inn fra de forskjellige oppbevaringssteder, blir av tyskerne påført at det er tysk eiendom, idet de norske eieres merkelapper samtidig fjernes. Dette blir gjort for å hindre at arbeiderne skulle skaffe vanskeligheter med å etterse apparater som jo i og for seg godt kan være deres egne.

Jeg mener at man må kunne se på dette spørsmål uten hensyn til den politiske side og det kan da neppe være tvil om at okkupasjonsmakten etter folkeretten ikke har adgang til uten erstatning å inndra privat eiendom og utføre slik eiendom fra landet. Jeg tillater meg å anbefale at der blir innhentet en uttalelse om sakens folkerettslige side fra Innenriksdepartementet eller Justisdepartementet. Saken bør formentlig deretter forelegges for Ministerpresidenten for at det eventuelt ved en henvendelse til Reichskommissar kan bli hindret at norsk eiendom til millionbep. uten videreføres ut av landet, uten at denne eiendom betales i noen form.

Oslo den 20 februar 1943.

O L J E

Aksemaktens forsyninger av brønselsolje strekker ikke til for en aktiv og langvarig krigføring. Når oljemangelen ikke alt her forårsaket en avslappning i deres krigføring, er årsaken utvilsomt den at Tyskland i 1940 og 1941 kom over store oljeforråd i de okkuperte land. Ved alliansen med Romania fikk tyskerne i 1940 et oljefølkskudd på 3,2 millioner tonn. Romanias produksjon i 1940 er oppgitt til 5,2 millioner tonn, derav ble 2,2 millioner tonn eksportert. Da Romania i 1939 produserte 6,2 millioner tonn og noen år tidligere over 8,5 millioner tonn pr. år, har oljeproduksjonen falt sterkt. En vesentlig årsak skal være mangelen på boreutstyr, utstyr som tidligere ble innført fra De Forente Stater. I det stortyske maktområde forøvrig produseres det bare omlag 1,6 millioner tonn råolje. Tyskland er derfor helt avhengig av sin syntetiske produksjon. Denne var i 1937 950.000 tonn og i 1938 omlag 2 millioner tonn. Oljen utvinnes av brunkull som tilsettes vannstoff, og det går i følge tyske oppgaver omlag 3 tonn brunkull for å få 1 tonn olje. Fritz Thyssen skrev høsten 1941 at de brukte 10 tonn kull for å lage en tonn bensin. Selv om Stor-Tyskland til tross for de alliertes bombing av oljeutvinningsanleggene skulle ha måttet å øke den syntetiske produksjonen til det tredobbelte, altså til 6 millioner tonn, vil det ialt ikke ha mer enn 12,8 millioner tonn til rådighet. Går en ut fra at transportforbruket i det tyske maktområde, utenom de besatte deler av Russland, er gått ned til en fjerdedel av fredsforbruket, som var omlag 23 millioner tonn, kommer en til at Tyskland og dets europeiske allierte har omlag 7,8 millioner tonn olje til rådighet for den aktive krigføring.

De stadige skjerpede restriksjoner på oljeforbruket i de okkuperte land - selv bedrifter som arbeider for tyskerne har fått sine oljerasjoner redusert - viser tydelig at oljemangelen gjør seg mer og mer gjeldende. Under felttoget mot Frankrike har militærtransporten ansatt den tyske armées oljeforbruk til omlag halvannen million tonn pr. måned. Hvis dette stemmer, skulle de 7,8 millioner tonn pr. år som er den mengde en har grunn til å tro står til Stor-Tysklands rådighet for aktiv krigføring, bare strekke til for et fem måneders felttog som er like oljeslukende som felttoget mot Frankrike. Muligens ventet Tyskland i 1942 til slutten av juni med å sette i gang en ny offensiv i Russland fordi de ikke hadde olje nok til å føre en offensiv med den nødvendige kraft i mer enn fem måneder og ønsket at offensiven kunne avsluttet samtidig medet vinteren satte inn. I hvert fall har en grunn til å tro at en vesentlig årsak til at det ikke lyktes tyskerne å ta Leningrad og Moskva i 1941, var at oljetilførselen sviktet. Ikke bare var forbindelseslinjene blitt for lange, men den mengde olje som stod til hærens rådighet, ble etterhvert for knapp til å tillate en full utnyttning av de motoriserte divisjoner. En to tonns tankvogn som tar omlag 2500 l. bensin, vil således fram og tilbake fra oljecentret Ploesti i Romania til Leningrad bruke omlag en tredjedel av lasten på veien. Hittil har det lyktes tyskerne å føre intense, men korte felttog, og i de lange mellomrummene mellom hvert felttog har de hatt anledning til i noen utstrekning å øke sine lagre. Flykrigen, bombardementet av England har neppe kostet Tyskland mer enn en fjerdedel av den oljemengde som står til deres disposisjon for aktiv krigføring. 7000 fly som daglig er oppe tre timer, bruker mindre enn 2 millioner tonn bensin og olje i løpet av et år. Oppretter de allierte ennå en front, vil derfor Tyskland bli tvunget til større passivitet på Østfronten og i Egypten. Det må anses for helt utelukket at Tyskland kan makte å føre en langvarig krig på tre fronter uten at deres krigføring vesentlig svekkes som følge av mangelen på bensin og olje.

Til de alliertes disposisjon står det derimot praktisk talt ubegrensede forråd av olje. De Forente Stater produserer over 170 millioner og Venezuela over 30 millioner tonn. Sovjet-Russland produserte i 1939 29½ million tonn, hvorav 23 millioner i Bakudistriktet syd for Kaukasusfjellene og et par millioner tonn bak Ural hvor de nu antas å produsere omlag 8 millioner tonn årlig. Det britiske imperium produserer 17 millioner tonn, hvorav 15 millioner i Irak og Iran. Kvalitetsmessig har de allierte også et forsprang. Deres flybensin regnes for å være 10 % kraftigere, og de har også langt bedre smøreolje. Særlig er den rumenske oljen mindre god. Den inneholder asfalt som vanskelig kan raffineres bort og egner seg derfor ikke som smøreolje.